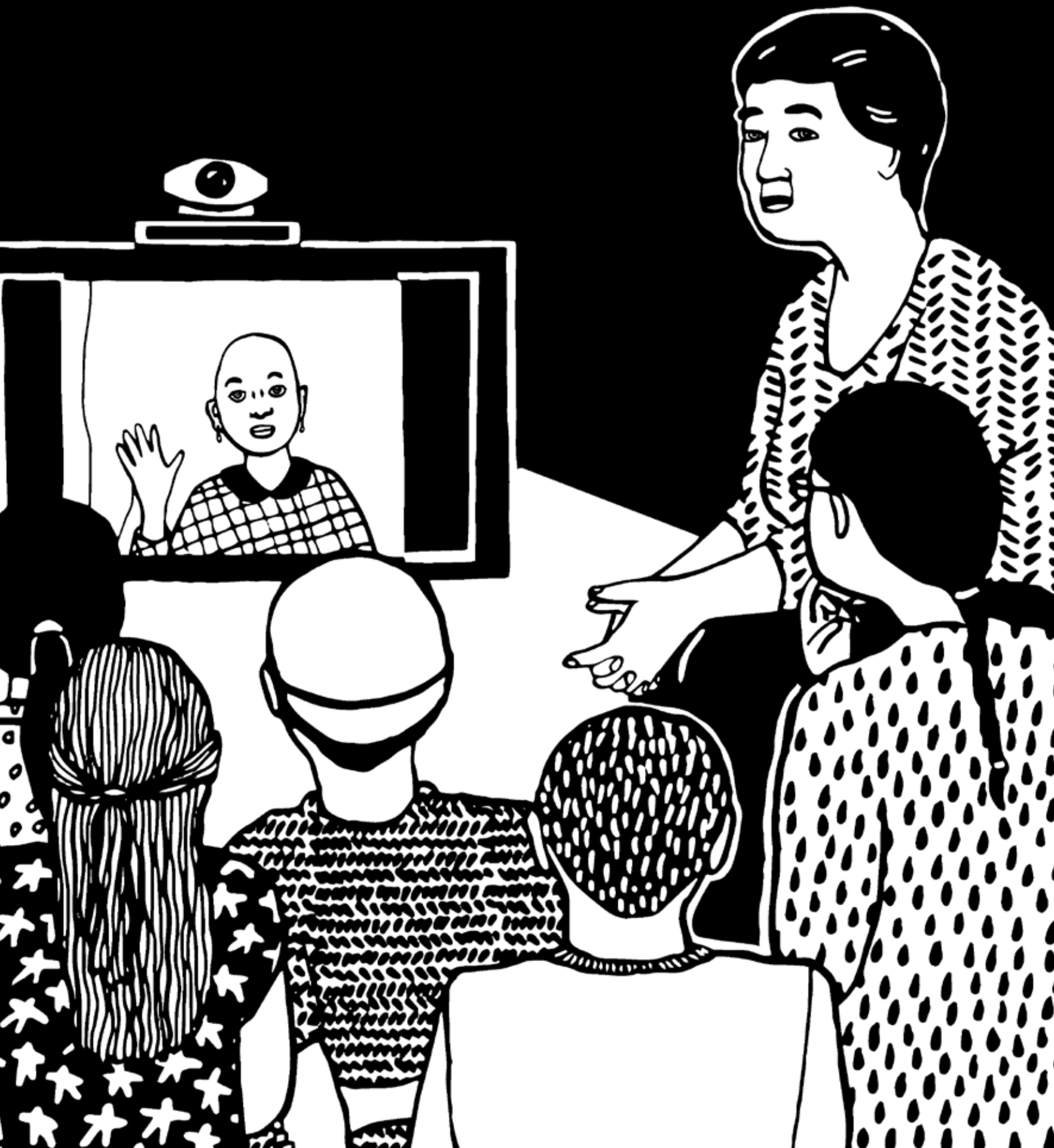

Kind met kanker

Voor een kind zelf, de familie maar ook voor de omgeving is kanker dramatisch. De school moet houvast, structuur en contact met andere kinderen bieden.

Tekst Richard Hassink Beeld Nina Maissouradze

V

Vlak voor de meivakantie kwam de onheilstijding: het meisje van twaalf zou niet meer beter worden. De groep 8-leerkracht van een basisschool in een Gronings dorp was goed geïnformeerd over de ernst van haar ziekte, maar het bericht kwam toch aan als een mokerslag. “Toen ze in september 2015 gediagnostiseerd werd met ewingsarcom, een vorm van botkanker, leek haar ziekte goed te behandelen”, zegt de juf, die niet wil dat haar naam of die van het kind wordt genoemd. “Dat het nu misgaat, hadden we niet verwacht.” Ook het moment dat de ouders van het kind de school inlichtten over haar ziekte kan de leerkracht zich nog heel goed herinneren: “Dat was shocking. Een leerling met kanker is iets waarvan je als schoolteam hoopt dat het je nooit overkomt. En we hadden het ook nooit meegeemaakt.”

Uit cijfers van de Vereniging Ouders, Kinderen en Kanker (Vokk) blijkt toch dat elk jaar 550 kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar een vorm van kanker krijgen. De overlevingskans stijgt de laatste decennia gestaag, waardoor intussen zo’n 80 procent van de kinderen geneest, maar wekelijks sterven toch nog twee à drie kinderen aan kanker. “Als bij een kind kanker wordt geconstateerd, zet dat de wereld voor dat gezin volledig op z’n kop”, zegt Marian Potters, beleidsmedewerker van Vokk. “Daarna volgt meestal een medisch circuit van chemotherapie en bestralingen. Hoewel de focus op het medische aspect ligt, blijft school voor het kind in kwestie heel belangrijk. School geeft op zo’n moment houvast en structuur. Het is vaak het enige wat hoort bij het leven van voor de ziekte.”

Ook het meisje uit Groningen is zoveel mogelijk naar school gekomen, vertelt haar juf. “Nu is dat misschien nog maar één dag per week, afhankelijk van hoe

Kinderen troosten elkaar het beste. Vaak met veel humor

ze zich voelt. Maar als ze komt, wordt ze meteen opgenomen door de groep. Ze is ook populair omdat het een blij en open kind is dat niet bij de pakken neer gaat zitten.”

Gekke bekken

Het sociale aspect is volgens Potters een reden waarom school zoveel mogelijk in het normale leefpatroon moet blijven. “Door die contacten met andere kinderen heeft een kind met kanker het gevoel er nog steeds bij te horen.” Volgens de leerkracht uit Groningen troosten kinderen elkaar vaak het beste. “Dat doe ik

zelf natuurlijk ook maar uit literatuur blijkt dat kinderen dat veel beter kunnen, omdat ze elkaars belevingswereld zo goed kennen. Vaak doen ze dat ook met veel humor. Ze sturen hun zieke klasgenoot dan bijvoorbeeld allerlei foto’s waarop ze gekke bekken trekken.”

Ook contact houden met het zieke kind is een halszaak. Zelfs als ze heel klein zijn. Nel Borst, leerkracht van groep 1/2 van basisschool De Boomladder in Heerhugowaard, heeft dat als leerkracht van de zesjarige Marouan trouw gedaan. Dit jongetje van Marokkaanse komaf werd in januari vorig jaar gediagnosticeerd met acute leukemie. “In de periodes dat Marouan thuis of in het ziekenhuis was, maakten zijn klasgenoten heel regelmatig werkjes voor Marouan die ik dan bij hem thuis langs bracht. Mijn duocollega Tineke heeft vorig jaar zelfs met de hele klas voor zijn raam staan zingen toen hij jarig was.” Borst vertelt dat het contact met de ouders goed was maar dat zijn ouders niet heel erg open en proactief over Marouans leukemie praatten. “Dat moet je respecteren. Wij hebben gewoon laten weten dat

Marouan altijd welkom is, maar hebben het initiatief bij de ouders gelaten.”

Taboe

Beleidsmedewerker Potters zegt dat er op ernstige ziektes als kanker in sommige culturen een taboe rust. “In de Nederlandse cultuur zijn we daar juist wel open in, dus dan kan het wringen. Wat je op zo’n moment kunt proberen, is om samen via een consulent van het ziekenhuis meer op één lijn te komen.”

Als leerkracht krijg je bij een leerling met kanker te maken met heftige emoties in de klas, zeker als de kinderen wat ouder zijn. Het is zaak dat zoveel mogelijk in goede banen te leiden.

Op de laatste woensdag voor de meivakantie kreeg de school in Groningen te horen dat het meisje in groep 8 was uitbehandeld. “We hebben toen alle ouders van de leerlingen uit de klas een brief gestuurd dat we het daar die vrijdag daarna in de klas over gingen hebben. Zodoende konden ouders hun kind enigszins voorbereiden. Niettemin waren de reacties emotioneel. Ikzelf heb wel emoties laten zien maar ik heb ook heel erg mijn best gedaan om niet al te veel overstuur te raken. Hoe? Door ademhalingsoefeningen te doen.” Opvallend was hoe verschillend kinderen omgaan met dergelijk slecht nieuws, vertelt de leerkracht. “Sommige meiden barstten in tranen uit, terwijl anderen na een kwartier vroegen of ze het Koningslied nog even mochten oefenen.”

Heel jonge kinderen reageren weer anders dan tieners. “Kleuters kunnen dan wel even ontdaan zijn als ze zoiets horen,” zegt Borst, “maar gaan dan weer snel over tot de orde van de dag”. Uiteindelijk heeft Marouan zelf aan de kinderen verteld wat hem mankeerde. “Hij bracht het zo dat er een beestje in zijn lijf zat dat hem ziek maakte. Verder hebben we wat leesboekjes over het thema gebruikt uit een leskoffer die we bij de Vokk besteld hadden.”

De juf vertelt dat ze in de Groningse groep 8 heel regelmatig aandacht besteedt aan de gezondheidssituatie van het zieke kind: “Vrijwel dagelijks vraag ik aan de leerlingen of iemand nog nieuws heeft over haar, of ik vertel over de situatie als ik weer eens bij haar thuis ben geweest of haar moeder heb geappt.” De leerkracht vindt het soms heel lastig dat ze er zo alleen voor staat. “Natuurlijk krijg ik veel steun van colle-

Wat doe je, en wat niet?

- Houd regelmatig een klassengesprek waarin je praat over de zieke leerling. Wees eerlijk als het slechter gaat.
- Zoek naar mogelijkheden om rechtstreeks contact te leggen, bijvoorbeeld via Facetime, Skype en Klassecontact.
- Denk vooral in mogelijkheden: wat kunnen we bieden om die leerling tot optimale ontplooiing te laten komen?
- Houd ook jaren na de medische behandeling rekening met beperkingen. Sommige problemen worden pas later zichtbaar.

Bron: **Wat nu? Een leerling met kanker!** van Tanja van Roosmalen.

Dit boek en projectkoffers voor primair en voortgezet onderwijs (met daarin ook protocollen) zijn te bestellen via vokk.nl.

ga’s, maar met de situaties in de klas moet ik toch vaak alleen dealen. Dat kunnen ook heel praktische zaken zijn. Nu zijn we bijvoorbeeld bezig met een afscheidsfilm van groep 8. Dan kijk ik wat het meisje nog kan, wat haar ouders willen en hoe ik dan met haar het script kan door nemen.”

Een uitzonderingspositie heeft de juf voor het zieke meisje nooit gecreëerd. “Ik heb haar zoveel mogelijk geprobeerd te behandelen als iedere andere leerling en zij heeft zich altijd gedragen alsof ze een gewone leerling is.”

Dilemma

Toch kan dat een duivels dilemma zijn, zegt Potters. “Je wilt als leerkracht dat er genoeg aandacht is voor het zieke kind maar je wilt ook dat hij of zij meegaat in de flow. Je ontkomt niet aan een uitzonderingspositie omdat de leerling in kwestie vanwege fysiek ongemak soms niet mee kan doen, maar leg dat dan altijd goed uit opdat er geen irritatie bij andere kinderen ontstaat.” Verder vindt Potters het belangrijk dat er informatiegevoel is op school. “Het ergste dat je als school kan overkomen is als een leerling tegen een broertje of zusje van een zieke leerling zegt: jouw zusje gaat dood hè?”

Voor Marouan ziet het er nu goed uit, sinds een paar maanden is hij in remissie. Het meisje in Groningen en haar familie moeten zich voorbereiden op het einde. Ook haar school is daar nu al volop mee bezig. “We hebben nu al bepaald hoe we het gaan doen als we het slechte nieuws krijgen”, zegt haar leerkracht. “Hoe we alle kinderen en ouders inlichten, waar we een herdenkingsplek inrichten en wat de ouders precies willen voor haar afscheid.”

Dat is dan ook de tip die ze elke school wil meegeven: maak een protocol voor dergelijke situaties. “Dat is cruciaal, want op het moment dat je slecht nieuws krijgt, ben je vaak zo door emoties overmand dat je niet helder meer kunt denken. Zo’n protocol helpt je daar dan doorheen.” ■

Wekelijks
sterven twee à
drie kinderen
aan kanker